

Dunavarsány, kavicsbánya

Időpont: 2007.05.12.

Gyakorlatvezető: Józsa Sándor

Név: Lelovics Enikő /LEEOAAT.ELTE/

Terepgyakorlat célja:

A terepgyakorlat célja a terepi mozgás és a terepi kőzetfelismerés módszereinek elsajátítása.

Körülmények:

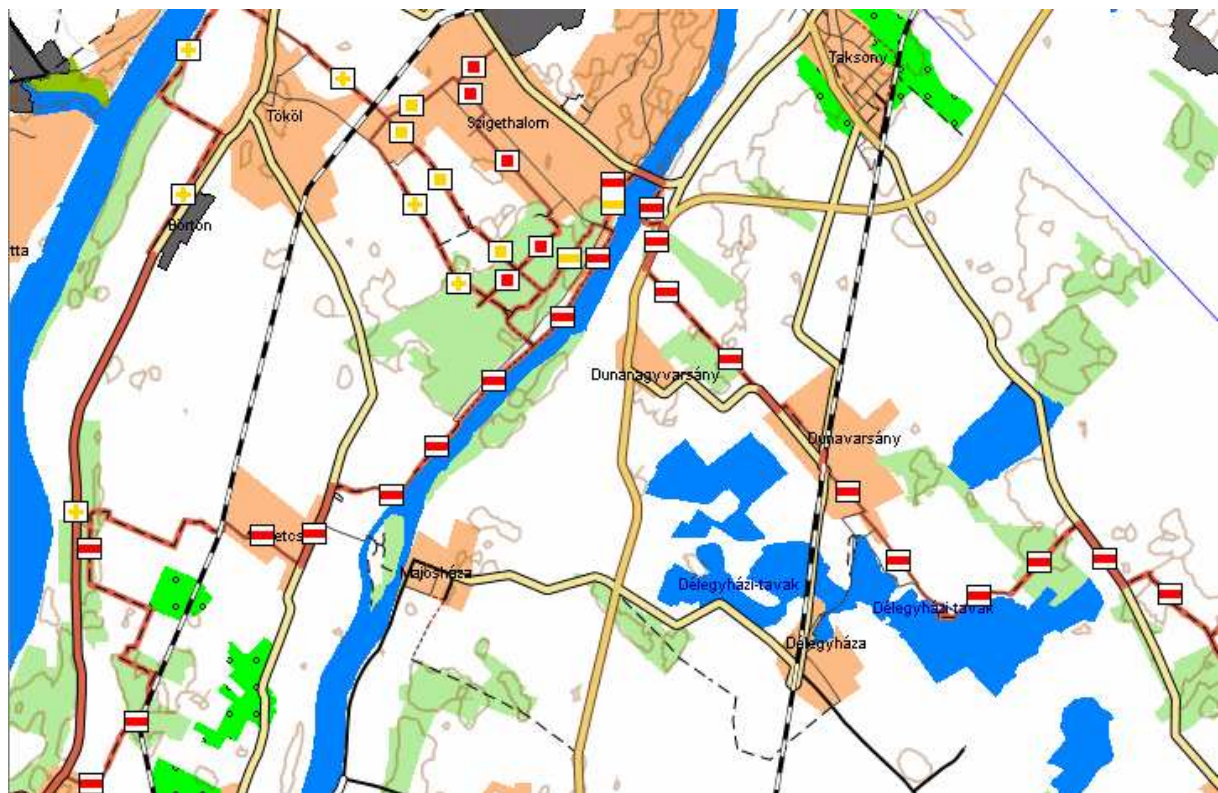
Budapest-Népliget buszállomásnál találkoztunk (az elsőéves környezettanos hallgatók 3. csoportja), innen együtt mentünk a 0710-kor induló busszal Dunavarsányig. Menetrend szerint 0759-kor ért oda a busz. Innen 5-10 perces sétával közelítettük meg a bányát, térkép alapján kb. 700 métert mehettünk. A gyakorlat nagy része alatt esett az eső, a jegyzetelésben nehézséget okozott. A hazautat mindenki egyénileg tette meg, én mentem tovább a Holdvilág-árokba.

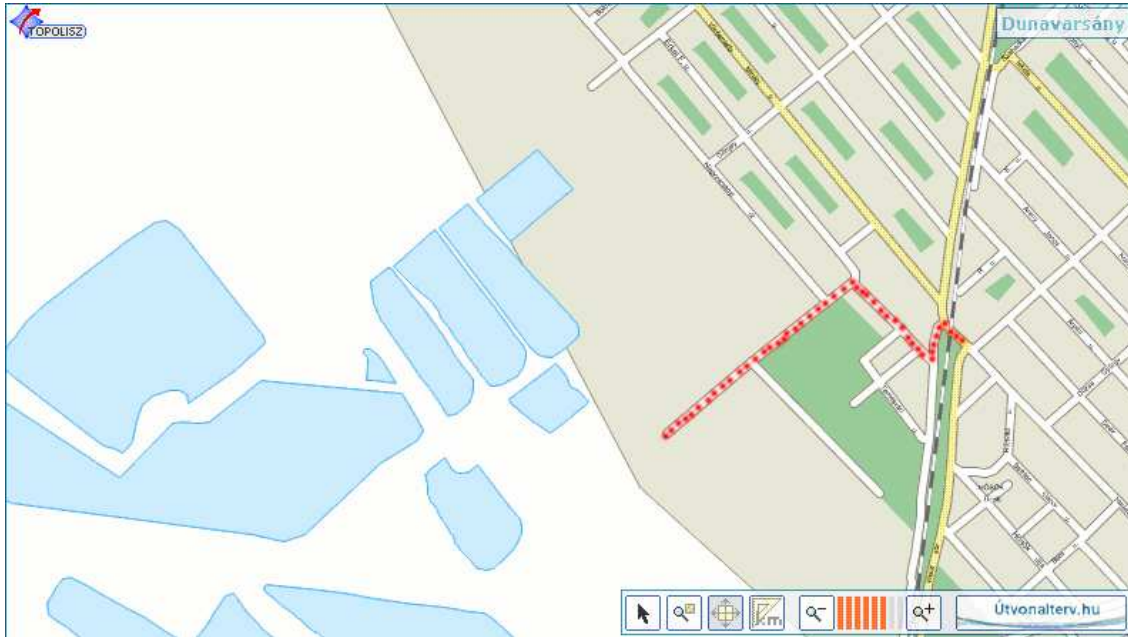
Helyszín megközelítése:

Budapest-Népligetből a Délegyháza felé induló buszról Dunavarsány vasútállomásnál kell leszállni (egyébként itt megállnak a Kőbánya-Kispest felől Kunszentmiklóásra és Kiskunhalasra tartó személyvonatok is), majd nyugat felé indulni a Nagyvarsányi utcán. Amikor T alakú elágazáshoz érünk, ott balra kell fordulni, majd onnan nyílegyenesen megyünk még kb. 150-200 métert, ott van az Aqua Kft. kavicsbányája.

Tágabb környezet:

Maga a bánya egy nagy, több tóból álló rendszer, a Dunavarsány-Délegyháza-Majosháza háromszögben helyezkedik el. A tavakból itt a Duna egykori hordalékát bányásszák.

Szűkebb környezet:

A részletesen vizsgált terület egy 30x5m-es közterítés-sáv, Dunavarsányból kifelé tartva jobbról az első tó faluhoz közelebbi partján, ennek a kavicsösszletét vizsgáltuk részletesen.

Tágabb terület természetrajza:

A pesti-síkság vizes élőhelyekben gazdag terület (tavak, patakok, lápok), és Budapest közelsége ellenére még megtalálhatóak benne háborítatlan, védett területek is

Terület földtana:

Magyarország két nagy kőzetlemezről áll, a pelzóiéből és a tiszaiéből. Ezek a miocén-oligocén óta vannak egymás mellett, és a mezoikum óta egységesek. Közöttük a határvonal a Balatonnal párhuzamos úgynevezett Zágráb-Zemplén törésvonal, ettől ÉNy-ra található a pelzói, DK-re a tiszai.

Ezeknek a lemezeknek nagy része üledékek alatt található 100m-5km mélyen, ezt alaphegységnek nevezzük. Alattunk található a törésvonal, ezért a kőzet felépítése változatos, az alaphegység mélysége is.

Amikor itt ütközések és tocolások történtek, felgyűrődött a kőzet, kitüremkedett, így egy tarajos hegyvonulat alakult ki, ami később, a miocénban pusztult le.

Feltárt képződmények földtana:

A kavicsok az alattunk lévő kőzetekről tanúskodnak. Az alaphegység háromféle összetételből áll, az első a legidősebb kristályos kőzetek (gránit, gneisz), a második mezozoos homokkő és mészkő, a harmadik eocén-miocén tengeri üledék (meszes-homokos).

A kavicsösszlet pleisztocén folyóvízi hordalék, ekkoriban nagyon hideg volt, ezért kevés az ősmaradvány, a korát mamutfogak alapján tudták meghatározni.

Kavicsösszlet:

Az összlet egy laza, fölfelé finomodó anyag, két, egymástól nagyon eltérő fajtaból áll, az egyik a lekoptatott-gömbölyített apró kavicsok, ezeket a víz messziről hozta, ez a réteg DK-re mélyül és vastagszik, a másik rész nagy, szögletes tömbök, ezek vagy itt szakadtak le a még meglévő kis hegycsúcsokról a pleisztocén korban, vagy pedig jég hozta őket ide.

Az összlet fekszik miocén korú, fedője nincs.

Kőzetfelismerés:

ősemberszerszámok
szélkoptatta éles kavicsok

gránit – sokféle van, tömbös és kavicsos, durva kristályos, *földpátok, kvarc, biotit, muszkovit*, irányítatlan szövet

andezit – nagy tömbök harmada, miocén korú, ugyanolyan mint a Börzsöny-Visegrád-Cserhát (vagy onnan van, vagy itt is olyan hegy volt), mállott, barna-rózsaszín, poros, irányítatlan, karca fehér, *amfibol, plagioklász*

riolit – nagyon változatos, sávós-hullámos, kemény, ellenálló, gömbölyű, sima, apró lyukas, rózsaszín-szürke-fehér, kevés fennőtt kristály

jáspis – változatos, vörös, sávós-hullámos

tavi opál /limnokvarcit – növénymaradványok nyomai

gneisz – nagy tömbök másik harmada, világos, irányított, gránitszerű, gyengén palás, kristályos, átmenet lehet az amfibolit felé, *csillámok, gránátok* (akár 3cm), *amfibol* (sávokban)

granulit – nagy tömbös, ritka, fehér, finom kristályok, kissé irányított, nagyon kemény, *gránát* szemcsék

eklogit – nagyon ritka, zöld finomszemcsés, apró *gránátok* egyenletesen

grafitpala – fekete, palás, kemény

csillámos kvarcit – fehéres-sárgás, *csillámok* (centis), *gránátok, turmalin, rutil...* irányítottak

metakonglomerátum – kicsit lapított, hullámos-palás, zöldes, tömbös

kvarcit – finomszemcsés, tömeges, metahomokkő

epidózit – pisztáciazöld, *epidot*

homokkő – változatos, vörös, laza, porlik, ösdögös, homokos mészkő felé átmenet, rétegzett

tömör mészkő – sokféle, vékony fehér mállási bevonat, fehér karc, kalciterek, szemcsézetlen, maradványos, kicsit kagylós törés, puha

agyag

kőzet	szín	szemcse-méret	fő alkotók	szerkezet	mennyiség	méret	keménység
gránit 1	tarka	közepes	földpát, plagioklász, kvarc, biotit	gyengén irányított	sok	5-10cm	gyenge
gránit 2	fekete-fehér	közepes	földpát, plagioklász, kvarc, biotit, turmalin	irányítatlan	kevés	5-10cm	gyenge
andezit	rózsaszínes	nagy	amfibol	irányítatlan	sok	0-5cm	gyenge
riolit 1	barnás	nagy	biotit, amfibol	szórt	sok	5-10cm	erős
riolit 2	vörös-fekete	nagy	biotit, amfibol	szórt	sok	0-5cm	erős
gneisz 1	szürke	finom	amfibol	gyengén palás	sok	kéttenyérvnyi	erős
gneisz 2	szürke	közepes	csillám,	gyengén	közepes	10cm	erős

			amfibol	irányított			
granulit	szürke	közepes	gránát	szórt	közepes	?	erős
eklogit	zöld	finom	piroxén, gránát	?	közepes	?	?
amfibolit	szürke		amfibol	?	közepes	?	?
grafitpala	fekete	finom	grafit	palás	nagyon kevés	?	erős
csillámos kvarcit	fehér	közepes	kvarc, csillámok	szórt	sok	?	erős
metakonglomerátum	vegyes	nagyon durva	kavicsok	szórt	nagyon kevés	?	gyenge
<u>kvarcit</u>	fehéres-sárgás	közepes	kvarc	tömeges	sok	0-10cm	erős
epidózit	pisztácia	finom	epidot	tömeges	kevés	0-5cm	?
homokkő	világosbarna	nagyon finom	kvarc	tömeges	közepes	?	erős
homokos mészkő	világosbarna	finom	kvarc, kalcit	tömeges	sok	?	gyenge
tömör mészkő 1	világosbarna-fehér	nagyon finom	kalcit	tömeges	közepes	0-5cm	erős
tömör mészkő 2	világosbarna	nagyon finom	kalcit	tömeges	közepes	10cm+	erős
<u>tűzköves mészkő</u>	világosbarna	nagyon finom	kalcit	tömeges	közepes	5cm	erős
ősmaradványos mészkő	világosszürke	finom	kalcit	irányítatlan	közepes	5-10cm	gyenge
<u>limnokvarcit</u>	fekete	nincs	opál	homogén	sok	5-10cm	erős
jáspis	vöröses	?	?	homogén	kevés	5-10cm	?
agyag	barna	nagyon finom	agyag	homogén	sok	?	gyenge

Keményiség: nem objektív, kalapácsot karcolgattam velük, de szinte mind karcolta, úgyhogy ez csak a szétkalapálás nehézsége alapján készült becslés. Amiből nem volt gyűjtött példányom, kőzetjellemezések alapján, vagy emlékezetből.

Hat kőzetből álló egyéni gyűjtemény:

magmás	üledékes	metamorf
gránit	tűzköves homokkő	gneisz
riolit	limnokvarcit	csillámos gneisz

Egyénileg kiválasztott kőzetfajta: KONGLOMERÁTUM

méret: 9x7cm

alak: formátlan

mennyiség: viszonylag sok

változatok: volt metakonglomerátum is, bár nem talákoztam vele

alkotórészek: különböző méretű és színű kavicsok, egészen kicsitől 3cm-esig az én példányomban, de láttam nagyobbakat is. Az alkotó kavicsok közt gyakoribbak a kicsik, többségük erősen koptatott. Többségük sárga.

szín: sárgás-szürkés-barnás

sűrűség: átlagos